

En daar staat dan tegenover de oosterling, die eigenlijk begint met een soort dooltocht. In zijn mystiek probeert hij eerst om dat lichaam een beetje aan te passen aan wat hij noemt: een kosmisch ritme. want wij kennen nu de Yoga, met zijn oefeningen, met zijn filosofie, maar, lang voordat die er was, waren er al soortgelijke systemen. Het is geloof ik wel typerend voor de oosterling, dat een bepaalde cultuur van lichaam, een bepaalde cultuur van klassieken - dat hoort er ook bij - de boventoon voert. Ik ben eigenlijk zelf niet belangrijk, zegt die oosterling, maar ergens is er een totaliteit en dié is belangrijk. En als in de plaats van mijn wezen nu die totaliteit zou komen. Als ik nu alles eens opzij kan zetten, al die vormen, al die misleiding, al deze illusies, die ik koester omtrent mijzelf, dat ik goed ben of dat ik kwaad ben, dat ik heilig ben of dat ik naar de hel zal gaan. Als ik al die dingen nou eens een keer kan vergeten en zeggen: er is alleen nog maar bestaan. Er is niet eens meer IK, alleen maar bestaan en ik kan in dat bestaan opgaan, dan bereik ik een wereld, waarin ik ben zonder hulp of steun ~~van de wereld~~ verder, want die heb ik daar niet meer nodig. En in die wereld, ja, daar rust ik, daar wordt ik doorkruist door alles wat leeft. Ik ben niet meer mijzelf, ik ben eigenlijk een conglomeraat van alle waarden in het geheel en zó weerspiegel ik de werkelijkheid.

Het zijn twee verschillende benaderingen, volgens mij.

Nu zien we echter wel, dat het Oosten met zijn mystiek de richting van het Westen uitgaat. En omgekeerd zien we tegenwoordig ook heel veel westerse invloeden binnendringen in het Oosten, niet altijd met gunstig resultaat. Dat wil ik er overigens wel bij zeggen. Het grootste bloedvergieten van de laatste tijd is in feite veroorzaakt door een reeks katholieke mandarijnenfamilies.

In India, bedoelt U?

In Indochina, onder meer, ja. In India zijn er ook wel, maar die zijn niet zó machtig. En in Pakistan zijn het dus weer hoofdzakelijk de Moslims, de Mohammedanen, zeg maar. Islamiëten moogt U ook zeggen.

Maar wat ik probeer duidelijk te maken: er is dus een heen en weer vlieden van invloeden. Neem nu bijvoorbeeld de theosofie. Die theosofie is filosofisch ergens in zijn basis oosters. Het gevoel van de Meester, de Inwijding, dus ergens de persoonlijke ontplooiing zit er sterk in, er zit de kosmische betekenins, het kosmisch schema in, maar het is westers gemaakt. In plaats van een loskomen van de illusie is het in feite een stellingnemen tegenover een illusie geworden. En nu zegt de Indische mysticus op een gegeven ogenblik - hoe heete die man ook weer: Brahmīr Watsadesi, ik hoop, dat ik het goed uitspreek ook nog - die zegt dus op een gegeven ogenblik dit: "Stellingnemen is waan bevorderen," want hij, die zich opstelt tegenover bepaalde zaken, zegt, dat ze waar zijn."

Misschien dat daartegenover dan kan worden gezegd, dat b.v. Blavatski op een gegeven ogenblik stelling neemt tegenover de wetenschap, maar door haar aanval van de wetenschap bevestigt zij de belangrijkheid van die wetenschap. Dat is dus de vreemde verschuiving. Je kunt dus de oosterse filosofie nemen, maar je kunt de westerling er niet toe brengen, om oosters te denken.

Een ander punt: leven is belangrijk. In het Westen is het leven langzaam maar zeker iets geworden, dat nog heiliger is dan een heilige koe of een auto. Het leven is onaantastbaar. Ja, zegt de oosterling, dat is natuurlijk wel zo, maar dat leven kunnen wij niet aantasten, we kunnen alléén de verschijningsvorm aantasten. De oosterling filosofeert: wat is het erg, wanneer ik iemand dood? Natuurlijk, voor mijzelf betekent dat iets, maar voor die ander? Nou ja, die wordt wel weer opnieuw geboren, die gaat wel weer verder, waar zal ik me druk voor maken? Wat betekent het eigenlijk?

De westerling zegt: Ja, maar ik heb iets gedaan en ik kan het niet herstellen. Toch al verschil dus in benadering. En misschien, dat je dat het beste zó kunt stellen:

In het westen hebben we te maken met een God, die volgens een bepaald schema schept. In dat schema staat de mens, vrij, aansprakelijk voor zichzelf. Die mens wordt, als het ware, ergens aan zijn lot overgelaten. En dan krijgt hij zo nu en dan een profeet, hij krijgt op den duur een Messias, maar daar blijft het dan bij. Hij krijgt wel denkbeelden, maar hij moet het zélf doen.

En, wanneer hij geleefd hééft, nou ja, dan is het afgelopen, dan moet hij zijn rekening opmaken en daar zit hij dan voor de eeuwigheid mee opgescheept. Nu zult U zeggen, ja maar, er zijn toch een hele hoop mensen in het westen, die ánders denken. Ja ja, die zijn er ook wel, maar die achtergrond, die daar zeg maar twaalfhonderd jaar, op die mensen ingehamerd is, van: dit leven is het bepálende! Het heeft zijn houding tegenover het leven, maar ook tegenover zichzelf, tegenover de kosmos, tegenover God beïnvloedt. Er is een gevoel van: IK moet het dóen!

En daar staat dan de oosterling, die zegt: ach, kijk eens, de goden dansen, de goden oordelen, de goden spelen. Ze geven de vruchtbaarheid en ze geven de dood. De goden doen dat en wij mensen zijn betrekkelijk machteloos. De dingen, die we doen, die kúnnen we doen, omdat we beseffen, dat het goed is voor de goden en we kunnen het misschien doen, omdat we beseffen, dat het verkeerd is. Maar het zijn de goden, die het ons mogelijk maken. Wij moeten alleen maar ervaring opdoen en uit die ervaring zullen we langzaam maar zeker opgroeien naar het begrip. En als we dat begrip eenmaal hebben, dan verdwijnen we. Dan zijn we niet meer onszelf, dan zijn we deel van een geheel geworden, afgelopen.

Wat een groot verschil eigenlijk.

Tóch is de mystiek ervaring voor de oosterling en voor de westerling vergelijkbaar. Ik zou zeggen, in wezen hetzelfde. Er wordt een verhaal verteld over een heilige, die voor een altaar in aanbidding ligt neergekniel; dat wil dus zeggen - vergeet dat niet - dat hij probeert om te spreken met zijn God. Bidden is voor een westerling: spréken met zijn God. Het is een soort debat met de Eeuwige. En voor de oosterling is het eerder het geven van een verlanglijstje aan degene die op grond van het lot misschien iets toe kunnen staan, of je duidelijk kunnen maken, dat je het niet krijgt.

x Dat je het niet krijgt?

- Dat je het niet krijgt. Natuurlijk. Je krijgt niet alles, wat je vraagt.

x Oh. Hij vraagt dus, om iets níét te krijgen?

- Nee, ik heb heel duidelijk gezegd: de oosterling vraágt! Het gebd van de oosterling, dat is een beleefdheid tegenover zijn God. Dat hij naar zijn God toe kan gaan en zeggen: God ik heb dit óf dat nodig, geef het me. En dan is het aan de god, om te zeggen ja of nee. Of hij het krijgt of niet krijgt, dat is verder buiten zijn eigen beslissing om. Hij kan er niet op aandringen. Hij moet het nemen.

En ik dacht, dat je daar dus dan die mysticus ziet, die westersche mysticus, die in een dialoog met zijn God geraakt en die dan zichzelf vergeet. En dan zegt men: ja, zijn lichaam zweefde boven de aarde, het zweefde gewoon in de lucht voor het altaar en hij was met God. Ja, was hij met God? Hij was aan zichzelf ontrukkt, hij was zichzelf niet. Dat kun je gewoon zeggen. En dat is precies hetzelfde, wat de oosterse mysticus doet. Ook deze komt tot een uiteindelijk verliezen van zichzelf, ook deze is ontrukkt aan zijn wereld. En wat hij meemaakt is, zo goed als bij de westerling, die enorme golf van energie, die levende vreugde, die je niet omschrijven kunt en waar je hoogstens iets van mee kunt brengen, een gevoel, en meer niet.

Dus, als je het zo bekijkt, dan hebben we eigenlijk te maken met twee wegen, die naar hetzelfde doel voeren. Voor de westerling is dat vaak onaanvaardbaar. Maar, het vreemde, het vreemde van de oude oosterse filosofie en daarmee de oude oosterse mystiek is, dat zij aanneemt, dat een ieder in God kan zijn. Dat verándert.

De Christenen zijn misschien zo hier en daar ver genoeg gekomen om aan te nemen, dat God niet alle arme heidenen prompt zal verdoemen, dat hun eigen moreel begrip toch wel iets verder gaat dan dat iemand op grond van een toeval alléén aan de hel kan worden overgeleverd of aan de hemel. Maar toch is hun denken: WIJ, hè, WIJ, de Christenen, WIJ staan dicht bij God. En een ander, die staat er verder van af. WIJ hebben als het ware het eerste recht.

Ja, en dan hebben we de Islamiet, die ook zegt: Ja maar, ik heb het juiste geloof, het ware geloof. En die arme heiden, hè, die kan dat nooit bereiken. Eris voor ons een speciale hemel. Het idee dus, van je eigen belangrijkheid. En als je die belangrijkheid niet hebt, dan hang je die als het ware ergens op aan een leer.

Daardoor komt het misschien ook wel, dat in het westen een persoon zijn belang ontleent aan hetgeen hij verkondigt. Dat is tegenwoordig in het Oosten ook vaak het geval, ik geef het U direct toe. Maar de werkelijke oosterse mystiek en ook de oosterse esoterie gaat het meer om wat je bent. Laten we weer een vergelijk maken. Franciscus van Assisi - een geliefd voorbeeld van ons - wordt vooral gewaardeerd om wat hij prèdikt. Hij brengt iets tot stand, een léér, een leefwijze, hij is een voorbeeld voor de mensen. En dan zien we daartegenover b.v. een Boeddha, die dat eigenlijk helemaal niet is. Hij is alleen iemand, die is en hij praat weleens met de mensen, natuurlijk, en hij leert ze wel eens wat, maar zijn aanwezigheid, zijn persoonlijkheid is het belangrijke. Het gaat niet om wat hij voortbrengt, het gaat om wat hij is. Ook weer, dacht ik, bepalend, hoor, voor de benadering.

x Pardon, mag ik even iets vragen? Heeft Krishnamurti eigenlijk niet een nieuwe weg gewezen?

- Ik zou zeggen, dat hij geen nieuwe weg heeft gewezen, nee.

x q Want je hoeft dan niet in een God te geloven, en je hoeft ook niet in jezelf te geloven, maar je hoeft eigenlijk alleen alles te onderzoeken en te analyseren en dus je hersens te gebruiken.

- Ja. En weet U, waar die stelling vandaan komt? Dat is een Brahmaanse stelling, aangevuld met een Chinese filosofie, waarbij de stelling, zoals U die citeert, te herleiden is tot een periode van ongeveer veertienhonderd vóór Christus. Dus dat is niets nieuws. En, nu ja, laten we eerlijk zijn, b.v. Jezus brengt ~~xi~~ ook eigenlijk niets nieuws. We zeggen wel, dat hij het gedaan heeft, maar als we eerlijk zijn en ontleden, dan komen we er ook achter, dat een groot gedeelte van wat aan hem toegeschreven wordt, of wat hij geleerd heeft - daar zullen we dan even niet over vechten - dus terug te vinden is in oudere geschriften van de Essenen b.v. Dat behoorde dus ook al tot een bestaande filosofie. En gaan we bepaalde denkbeelden van de Essenen na, dan blijkt weer, dat een deel van de oude Isis-verering ook al soortgelijke denkbeelden had. En dan speciaal de.....Isisverering, want er waren verschillende soorten, maar dat zou me te ver voeren.

Ik bedoel maar, wanneer je zegt over westerse en oosterse mystiek, dan heb je het over twee mentaliteiten. De westerse mentaliteit zoekt naar eigen belangrijkheid. En ook, wanneer je zegt: je hoeft ~~ij~~ niets te geloven, wanneer je alles maar onderzoekt en je wilt daar mystiek van maken dan kom je weer in het terrein, dat, redelijk gezien, onwerkelijk is. Ga je uit van het standpunt: maar er is een léér en dat is de enige waarheid, dan zit je wéér ergens in hetzelfde bootje. Je gaat van een bepaald standpunt uit. Dat standpunt, dat is j~~ou~~w standpunt, daar hoor j~~ij~~ bij. En van daaruit zul je dan wel eens even het Al ontmoeten. Maar, je bent déél van het Al.

Ja, misschien dat ik iets afwijk, wanneer ik met mijn beschouwing verder ga aan de hand van deze opmerking. Is er bezwaar tegen? Nee? Nou, moet je eens luisteren.

Of U geloof~~e~~ aan een God of niet, maakt dat wat uit?

Nee, ik zou ~~weg~~gen, voor de werkelijkheid maakt het niets uit. Als er een God is, dan zal hij bestaan, al gelooft niemand aan hem. En al gelooft iedereen aan een God en er bestaat er geen, dan blijft er hoogstens een illusiebeeld bestaan, dat langzaam maar zeker weer versikkert in de tijd, naarmate de gelovigen afnemen. Wij kunnen dat niet bepalen.

Moeten we dan geloven in een d~~oe~~l in het leven. Ik dacht, dat dat eigenlijk ook niet eens nodig was. Zeker, volgens ons eigen denken hebben wij een bepaald doel, een bestemming. Maar of we die nu A noemen of B noemen, of X of Z, dat maakt toch geen verschil uit. Wat wij z~~eg~~gen te moeten zijn, dat verandert niets aan datgene, wat wij k~~un~~nen zijn. En d~~at~~ wordt bepaald door invloeden, die we zelf helemaal niet in de hand hebben.

Wanneer we reëel zijn, dan kunnen we als mens eigenlijk heel weinig doen. Een mens wordt gemaakt door de wereld, waarin hij leeft, door de denkbeelden waarmee hij wordt geconfronteerd. De vragen, die een mens zich stelt ten aanzien van een hiernamaals, ten aanzien van een hel, een hemel een eeuwigheid, een voortbestaan, een wedergeboorte en al die andere dingen, och, die zijn voor een groot gedeelte ook pogingen, om zijn eigen onbehagen, gevoel van onvolledigheid op de een of andere manier kwijt te raken.

Wanneer je zegt: is er een voortbestaan - als mens dan -, dan is er ook een vraag: ik hoef het toch niet alleen te doen met wat ik nu ben? Daar komt het op neer. Wanneer je zegt: er is een God, die zal oordelen, dan zeg je tegen jezelf: och, er gebeurt veel onrecht in de wereld, maar maak je niet druk, want het komt in orde. Ik krijg toch mijn wraak wel, want God zal de anderen veroordelen. En zal mij belonen. 't Is toch zo?

Wanneer we dit dus allemaal beseffen, begrijpen we ook de betrekkelijkheid van onze belangrijkheid. We kunnen de hele wereld onderzoeken, zeker. Maar dat is het wéten, dat voor een mens mogelijk is. Er is één enkel komijntje in de hele kaas van de werkelijkheid, dat we kennen. Het zijn een paar stipjes in een grote wereld van onbekenden. En verder komen we niet. En juist daarom is de mens ergens aangewezen op zichzelf. Het klinkt een beetje wreed, een mens heeft zo graag, dat er iemand achter hem staat. En als het niet God is, dan toch de feilloze leer van Karl Marx of iemand anders. Maar als dat ook niet kan, dan tenminste een voorbeeld, of het nu Brigitte Bardot is of Ché Guevara. Maar hij moet iets hebben, om zich aan vast te klampen, hij heeft niet genoeg aan zichzelf. Als je eerst eens leerde als mens genoeg te hebben aan jezelf.

Dat betekent niet, dat je geen interesse moet hebben voor die wereld. Dat betekent niet, dat je die wereld los moet zetten van jezelf, maar het betekent, dat je die wereld moet zien, zoals ze is, jezelf als een onbelangrijke factor daarin. Dat je dingen niet meer doet, omdat ze Goed zijn, - met een hoofdletter - maar omdat je op die manier jezelf kunt zijn. Ik geloof, dat je dáár begint met een heel belangrijk punt, als je het zo stelt.

Wanneer er een God is en hij heeft alle dingen geschapen en hij weet alle dingen, dan kan ik niets doen, wat niet van te voren is vastgelegd in de eeuwigheid. Waarom zou ik mij dan drukmaken over mijn daden? voor zover ze onontkoombaar zijn? Waarom zou ik mij niet eerder bezighouden met de essentie, de betekenis, die wat ik ben en wat de wereld is, in mij zouden krijgen?

Tot nog toe ben ik misschien een beetje westers geweest, want mijn benadering was dan toch wel enigzins logisch, ergens. Laat mij nu dan het Oosten ook even aan het woord laten komen.

In het totaal van het onbelangrijke en belangrijke - ik kan het niet onderscheiden - leef ik. Ik ben er eenvoudig. En het feit, dat ik er ben, op zich, is genoeg. Het is mijn bestáán, dat de werkelijke betekenis uitmaakt niet datgene, wat ik omtrent mijzelve denk. Soms denk ik mijzelf belangrijk. En uiteindelijk heb ik niet één tittel, niet één jota kunnen veranderen aan de werkelijkheid. Misschien heb ik ^{zelf} gedacht, dat ik tekort ben geschoten in alles, maar door mijn aanwezigheid heb ik al iets bepaald; zijn er dingen geweest, die er zonder mij niet zouden zijn geweest. Datgene, wat ik beteken in de wereld, gewoon, doordat ik er ben, is belangrijk. Dat is mijn bijdrage aan de totaliteit, dat is mijn oneindig klein krabbeltje in de onmetelijke arcering van de tijd, die eeuwigheid heet.

Ik ben, ik besta. En wanneer ik dat bestaan aanvaard, ook een deel van het geheel. Wanneer ik al die onbelangrijkheid, die rond me is, vergeet. Wanneer ik niet voortdurend bezig ben om alles te interpreteren en te analyseren en te rangschikken, maar eenvoudig in mijzelf de indruk van het geheel kan aanvaarden, dan moet er een ogenblik zijn, dat ik niet alleen meer geïsoleerd sta. Dan moet er een ogenblik zijn, dat ik, in een schijnbare daadloosheid, drijf in de werkelijkheid van leven. En dan is het niet eens belangrijk of ik sterf of dat ik leef: ik ben! De betekenis, die ik ben, is onuitwisbaar. De betekenis dat is deel van de kosmos, van het heelal. En op het ogenblik, dat de wereldzee gekarnd werd, hebben de mensen Maja, de illusie opgebouwd. Maar achter de illusie heeft altijd de werkelijkheid gelegen. De werkelijkheid, waarvan ook die mensen deel zijn. Niet hun illusies, niet hun begoocheling, maar datgene, wat ze werkelijk zijn.

Als je dat kunt ontmoeten, in jezelf, dan wordt de zin je duidelijk. O, dan ga je niet anders leven, dan ga je niet anders doen. Dan wordt je niet plotseling van een uitgeworpene tot Brahmaan. Dan wordt je niet opeens van een nul tot een spil, waar de hele wereld om draait. Je verandert niet. Want het is niet nodig om te veranderen. Het is belangrijk te weten: ik ben deel van die totaliteit. Basta! Dát is de werkelijke mystiek, dat is de werkelijke betekenis.

Wanneer U rond U kijkt, naar Uw wereld, moet U mij eens vertellen: waarom vindt U eigenlijk bepaalde dingen mooi en andere lelijk? Waarom vindt U bepaalde dingen begerenswaardig en betreurt andere of verwerpt U ze? Komt dat eigenlijk niet vooral, omdat Uw eigen vóórstelling daarmee gemeoid is? Wanneer ziet U de werkelijkheid? Die wilt ge niet zien. Maar wanneer U de werkelijkheid léért zien, dan is dát Uw mystieke beleving, dan is dát de werkelijkheid.

Misschien mag ik hier citeren - ja, als het U verveelt, dan zegt U het maar - maar ik probeer iets duidelijk te maken, dat is verdraaid moeilijk; het is moeulijk omdat het gaat over iets, wat je niet omschrijven kunt. Kijk eens, ik kan die kracht nemen, ik kan ze uitstralen. Wanneer ik dat doe dan gebeurt er niets. En toch gebeurt er iets. Dat is nou eigenlijk mystieke beleving. Het is niets en het is gelijktijdig iéts. Hoe kun je iets beschrijven, dat er eigenlijk niet is en dat tóch érgens werkzaam is. En daarom wil ik dan citeren: Kijk eens:

"Uit de veelheid van kleuren, die we zien, kun je weer het ene licht vormen, dat de werkelijkheid is. In onze blindheid, omschrijven wij alles, wat wij zien, als de waarheid, zonder te beseffen, dat de waarheid álle dingen omvat, niet slechts een enkel punt. Wij, die streven naar eeuwigheid, wij verliezen onszelf in de tijd, ómdat we de eeuwigheid begeren. Maar wanneer we de tijd willen zijn, dan zijn we als tijd deel van de eeuwigheid. Wij verheffen ons boven de dieren, maar we weten niet, of de rijken der mieren niet beter georganiseerd en ergens juister zijn dan die van de mens. Wij houden ons bezig met het spel der sterren en proberen hun loop te duiden. We lezen het schrift aan de hemelen. Maar we hebben nog nooit gezien, hoe in een klein stukje van de materie de zelfde sterren wervelen. U spreekt over atomen. Wie zegt U niet, dat in het atoom bewoonde planeten zijn, planeten, die ontstaan en vergaan, in het ogenblik, dat U één keer met de ogen knippert. Alles is mogelijk, wij kennen slechts ónze wereld, Daarom is onze wereld, zoals we die kennen en zien, een belemmering voor de werkelijkheid. De werkelijkheid, waarvan we deel zijn. Ik ben niet meer dan een wezen, dat op het kleinste deel materie, in een breukdeel van een seconde, generaties beleeft. Ik ben niet meer, of minder, dan een machtige ster, die bezielt, haar bestaan telt in miljoenen jaren. Ik bèn, en zijnde ben ik deel van de totaliteit. Wie zal zeggen, welke kracht belangrijk is en welke niet? Wanneer ik spreek tót de totaliteit, zo maak ik voor mijzelve daaruit wáár, wat ik belangrijk vind, maar het blijft een illusie. Want ik kan niets waar maken, dat niet wáár is, ik kan niets vragen, wat niets mijn is. Ik ben deel van alle dingen. En in dit deel zijn is de enige werkelijkheid gelegen."

Een vrije vertaling overigens, ik zeg het er maar meteen bij. Maar een reeks denkbeelden, die U misschien wat dichters kunnen brengen bij de mystiek. Weet U, je kunt mystiek natuurlijk ook zo gaan benaderen, dat je zegt: ja, er zijn werelden van dimensies op dimensies gestapeld. Achter de oneindigheid die wij zien en de ruimte blijkt alleen maar de buiging te liggen van het licht uiteindelijk, de beslotenheid, die ondanks alles weer bestaat, want onbegrensdeheid kan een mens zich niet denken. Ik weet, hoe de materie ontstaat en hoe het al gegroeid is en hoe het teniet gaat. Je kúnt het zeggen je kunt het beleven in jezelf, je kunt het waar maken voor jezelf, je kunt het zelfs waarschijnlijk maken voor anderen. Maar alléén wat je zélf bént, wat je zélf beleeft, de betekenis, die je zélf hebt, is van waarde.

En dat is juist het punt, waar het hier om gaat. Het westen heeft teveel de neiging om te zeggen: ja, IK. Hier sta IK, mijn God, help me. En het oosten zegt: Kun je me helpen, goden, want ik weet, dat ik in het onontkoombare sta, maar als het kan, help me een klein beetje. Het is een verschil. De westerling zegt: ik zal de esoterische trappen betreden, ik zal staan als de derde zuil tussen de zuilen en mijn werkelijkheid erkennen. Ik zal opgaan, trap na trap en trede na trede, totdat ik aan het einde van de Boom in het verblindend licht van de Kroon de eerste werkelijkheid vind. IK. IK ga de paden, IK ga de wegen.

En ik weet het niet - ik hoop niet, dat U het mij kwalijk neemt, - maar dat doet mij dan denken, aan esoterici, die uitgaan en roepen: de paden op, de lanen in! Ja, IK, dé wégen, die WIJ kennen, de krazhten, de indeling van de kosmos, zoals WIJ ze hebben vastgesteld. Potverjoppie!

Ja, neem me nu niet kwalijk. Zullen we eens een vergelijking maken? Mag toch wel, hè? Een vlo, een doodgewone vlo, die van een harige dij is overgesprongen naar een gladde dij en daarna per ongeluk op een hond terecht komt. En tegen een andere vlo zegt: Maar ik heb de waarheid gevonden. De haarloze huid, dit spant zich in welvingen uit, dat is het pompende bloed, de eeuwige voeding! Waarop de andere vlo zegt: Maar wáár? Zegt hij: Ja, niet hier, in deze bossige kwispelige massa, waarin we ons thans bevinden. Dan moet je boven jezelf uitstijgen. Neem een sprong in de ruimte en misschien heb je geluk!

Vlooiennystiek! Maar wat doen wij anders? Vertel nu eens even, wat doen wij anders? Ja, U lacht er een beetje om, 't is ook eigenlijk wel een beetje dwaas. Maar vindt U het eigenlijk ook niet ridicuul? Dat wij, wanneer we op aarde zijn zelfs - en in de geest ook, hoor. Met de geest begin je ook, precies zoals je op aarde eigenlijk bent, dat willen zeggen, ook meestal niet direct zo daverend, maar goed -. Wij zitten hier dus, op een heel klein rotplaneetje, ergens in een achterbuurt van een melkwegstelsel. Rond ons is, wat wij noemen, de lege ruimte - wat waarschijnlijk een veel levender werkelijkheid is dan dat ene hiaatje materie, waar wij nou toevallig op zitten. En nu kijken we en we zeggen: Ja, zó is het begonnen. Kijk, dáár zit God en dáár is de duivel. En dáár moeten we naar toe en dáár komen we vandaan. God heeft een hele Raad. Weet U, ik heb soms het idee, dat God een soort UNO heeft zitten, daarboven, nou ja, dan wel met een soort - wat moet je zeggen - Utrechts Stedelijk Orkest of zo erbij, zo: pom, pom pom, retteketet, hè? Daar zit God, hè. Dáár zitten zijn engelen, hier afdeling leger. Michaël, minister van Defensie. Binnenlandse Zaken: Gabriël. Of is het Sociale Zaken, ik wil eraf zijn. Ik bedoel maar, we hebben dat ingedeeld, hè, we hebben eens even verteld, hoe God zijn wereld in mekaar geknutseld heeft, we hebben er namen aan gegeven en we hebben een hele hoop oude heidense goden genomen - goden, die uiteindelijk alleen maar ontstaan zijn omdat we geen raad wisten met de verschijnselen - en we hebben gezegd: Kijk: er is maar één God, dus dat is een functionaris van God. Dat is natuurlijk erg mooi, hè, en ergens kan het voor mensen werkelijkheid zijn, daar gaat het helemaal niet om. Maar waar halen we verdorie het recht vandaan om het te zeggen?

We vertellen precies, wat God wil. Lieve mensen, wat God wil, dat kunnen we nooit weten, want dat omvat een totaliteit. Jaa, maar we weten, wat God van óns wil! Ik vind het alleen zo vreemd, dat God altijd iets wil, wat goed is voor een ánder, niet voor jezelf. Ik bedoel maar, wat zit er ergens in, hoe komen we aan die dingen? Als ik God wil beleven, als ik de werkelijkheid wil kennen, moet ik dan eerst gaan klasseren, rubriceren, indelen? Moet ik er aan de hand van feiten naar toe gaan, of moet ik zeggen: U bent er helemaal niet? Of moet ik alleen maar zeggen: er is een kracht in mij, er is iets, dat in mij leeft, er is iets in mij, dat ergens wil betekenen. Mag ik niet tegen mezelf zeggen: betekenen doe je toch wel, maar lééf, lééf, lééf! Zou dat niet veel beter zijn? Zou dat niet veel beter zijn dan alle systemen?

Weet U, dat is opvallend. De mens bouwt altijd weer een soort Utopia. 'n Hemels Jeruzalem, een vorm van Utopia. Een volmaakte samenleving. Een volmaakte samenleving, die een mens zich voorstelt, omdat hij begrijpt, hoezeer hij tekort schiet ten aanzien van wat er nu is. De mens zegt: ja, ik ben niet ver genoeg gekomen, ik wil een eindje vérder komen. Die zegt: lieve God, ik ben hier alleen maar pennelikker, kun je me geen minister-president maken in de hemel? Als er iets begoocheling is, als er iets Maja is, dan zijn het dergelijke dingen.

En toch leeft er iets in je. Je weet niet hoe en waarom. Je kunt het ook niet helemaal psychologisch verklaren of op een andere manier wetenschappelijk bewimpelen en bewampelen, je kunt het alleen maar zijn. Soms zijn er ogenblikken, dat je weet: Nu ben ik groot! En ik weet niet, waarom. Ik sta boven mijn wereld als Gulliver in Lilliputland en ik kijk naar beneden. En het doet me weinig. Er is de zee en de zon en de lucht. Heus, er is geen God en er zijn geen engelen, maar.... ik kan ádemhalen, ik kan léven. De intensiteit van leven is er, is in mij. En het volgend ogenblik schrompel je in elkaar en dan kronkel je als een garnaal tussen de schelpen.

Die ogenblikken, dat we éventjes loskomen, dat we éven ademhalen, is dat niet de werkelijkheid? Is dat niet de mystiek, waar we naar moeten zoeken? Waaróm, waarom zouden we onze mystiek moeten vinden aan regels van een Al, die we niet eens kennen helemaal. Zeker, er zijn kosmische wetten en we kennen er ook een stelletje van. Maar wat moeten we met al die kosmische wetten beginnen? Als het natuurkundige wetten zijn en kosmische wetten, die toepasselijk zijn op aarde, best. Het zijn de regeltjes van een spel. Maar waarom we het spelen, wéten we niet. Zou het niet belangrijker zijn, dat we die essentie in onszelf vinden?

En daarom voel ik toch iets meer - U moet het mij niet kwalijk nemen - voor die oosterling, die zegt: ik laat het allemaal van me afvallen. Ik laat van mij afvallen het lood van mijn begoocheling, van mijn belangrijkheid, van mijn materie. Laat me bestáán. Laat me gewoon bestáán, resonneren met het bestaan en verder niéts.

Zeker, het klinkt natuurlijk beter, wanneer je zegt: Ik wil één worden met God. Dat begrijp ik ook wel. Maar waarom moet het nou mooi klinken? Er zijn mensen, die hun hele leven bepaalde dingen verkondigen. En die er soms zelf in geloven. En die op andere ogenblikken niet eens weten, of het wel wáár is. Moeten we ons daar dan aan vastklampen? Moeten we zoeken naar 'de feitelijke waarheid', 'de goddelijke organisatie', naar 'de persoonlijkheid van God'? Of moet het ons voorlopig alleen maar voldoende zijn om ergens te kunnen resonneren met de werkelijkheid? Ik dacht, dat dat laatste beter was.

Ieder moet zijn eigen wegen gaan. Begrijp dat wel. Als U in India gaat van de ene ashram naar de andere ashram, dan zult U zien, hoeveel verschillende wijzen er zijn, om wijsheid en om eenheid te kennen. Hoe in de ene leringen worden gegeven en hoe in de andere men alleen maar samen mediteert en in de volgende schijnbaar niet eens mediteert, alleen maar bestáát samen. En elk vindt zijn eigen waarheid en zijn eigen geluk daarin. Het geluk, dat voor ons de uitdrukking is van een waarheid, waarheid, die boven het wéten ligt, is geloof ik, het enig belangrijke. Het lijkt mij zo uitermate onbelangrijk, hóe je God vind, áls je hem maar vindt. Het lijkt mij uitermate onbelangrijk, hóe je ergens die eenheid met de kosmos haalt, áls je hem maar haalt. Het lijkt me uitermate onbelangrijk, hóe je dit gevoel van verbondenheid voor jezelf bereikt, wanneer je het bereikt.

Ik dacht, dat dáár de kern ligt. We kunnen van de mens een soort mini-godheid maken, een soort, ja, ik zou haast zeggen, een soort Calimero-godje, dat weldoende door de wereld gaat en als het hem niet bevalt, uitbarst tegen God: ja maar, Jij bent groot en ik ben klein en da's nie eerlijk!

We kunnen dat natuurlijk. We kunnen van God alles maken, wat we willen. Maar is de werkelijkheid niet veel meer: ik ben tevreden, te zijn. Oñdanks alles. En dat is geloof ik het grote geheim van Azië, van al die hadji's, met hun eigenaardige uitspraken, het grote geheim van al die goeroe's met hun leerstellingen, het geheim van een Boeddha, van een Brahmaan, de zin van de oude soetra's: Geluk! Het vrede vinden met jezelf. Het vinden van dát levensritme, waardoor je het gevoel hebt deel te zijn van een totaliteit, die niet beperkt is op de een of andere manier. Meer dan dat kún je niet bereiken.

Nu kan ik daar heel ver op doorgaan. Ik kan een helehoop citaten plegen, bekende en minder bekende. Maar ik geloof, dat het tijd wordt, om die inleiding zo'n klein beetje alvast te gaan afwerken. Dan houdt U tijd over voor andere dingen, als U ze belangrijker vindt, dadelijk. Of U kunt er vanuit Uw eigen standpunt op ingaan.

Ik ben toevallig een geest, ik gebruik een menselijk lichaam op het ogenblik. Ik weet dus, dat er een leven na de dood is. Sommigen van U zullen het ook weten, anderen hopen het alleen maar. En sommigen hopen, dat het er niet is. Laten we daar nu alsjeblieft niet over vechten.

Kijk eens, het zijn onze omstandigheden, die ons maken. En ergens in het Evangelie vinden we één zin, een zin, waarvan je nooit begrijpt, hoe ze erachter zijn gekomen, dat hij gesproken zou moeten zijn. De apostelen, de enigen, die in de buurt waren, sliepen. En dat is, als Jezus in zijn eenzaamheid zegt: "Heer, indien het Uw wil is, dat deze beker mij voorbij ga. Maar niet mijn wil, doch Uw wil geschiede."

Daarin vind ik de grootheid van iemand, die de werkelijkheid erkent. De grootheid van een werkelijkheid, zou ik zeggen. Wij hebben onze wensen, wij hebben onze plannen, zeker. Maar uiteindelijk zijn we niet veel anders dan pionnen op het schaakbord van onbekende schaakspelers. Met al onze protesten en met al onze pogingen tot verandering en vernieuwing worden we toch altijd weer een kant uitgestuurd, die we eigenlijk zélf niet uit zouden willen gaan. Beleven we altijd weer dingen, die we liever ánders gehad zouden willen hebben. Onze bede aan de Oneindige kan hoogstens zijn: Als het mógelijk is; als het mogelijk is, laat dit aan mij voorbijgaan. Maar ik aanvaard, wat er is, want ik ben deel van de werkelijkheid. Wat ik ben in God is belangrijker dan wat ik ben als mens. Wat ik ben als deel van de totaliteit, hoe beperkt die in zichzelf misschien ook zou mogen zijn, is altijd nog belangrijker, dan wat ik pretendeer te zijn.

En in de oude geschriften, India, daar is ook, zeg maar, een wijze, een goddelijke wijze overigens, die raad geeft aan een strijder, die zegt: ja, moet ik deze strijd dan aangaan? "Hij zegt dan tegen die strijder: De strijd moet je aanvaarden als de strijder, die je bent, in eer, oprechtheid en moed." Hij zegt niet: je moet anders zijn. Hij maakt geen grote plannen. Hij zegt alleen, : Wees, wat je moet zijn!

Wanneer wij, beste vrienden, mens en geest en wat we verder dan ook mogen zijn, wanneer wij nou alleen datgene zijn, wat we moeten zijn, zo goed als we het kunnen zijn. Wanneer we in onszelf voortdurend zoeken naar de tevredenheid, waardoor je gelukkig kunt zijn óndanks alles. De tevredenheid, die - ik heb net het Evangelie geciteert - in het Evangelie toch ook ergens tot uiting komt in de belofte, die Jezus geeft aan Dismos (?) de goede moordenaar, volgens de overlevering. Een zekerheid ergens, een zekerheid. Is dat niet het belangrijkste, wat we kunnen hebben? De mystieke zekerheid van het zijn, de mystieke zekerheid van de absolute zinrijkheid van het bestaan, ook al beseffen we niet, waaróm. Het begrip, dat er een kosmisch iets is, een beeld, een dwang voor mijn part, waaraan we moeten beantwoorden. En waarbinnen we alleen maar kunnen zeggen: wanneer ik eraan beantwoord, dan is het goed.

Voor mij is de kern van alle mystiek het vinden van een zó grote vrede in jezelf, dat je daardoor de totaliteit in jezelf erkent, daar, waar je anders jezelf verblindt tegen de werkelijkheden, die in je leven. En dat is eigenlijk alles.

Een heel filosofisch betoog, hè? Maar wat moet je anders zeggen over mystiek. Misschien weet U er iets op. Dan kunt U dat na de pauze doen. En als U vindt, dat het niet mystiek genoeg is geweest - ik kan me dat voorstellen. De doorsnee mens is niet mystiek. De moderne mens houdt niet van mystiek, meer van mystificatie, heeft een bekend persman gezegd. Dan zoekt U rustig een ander onderwerp uit, waar U wat over wilt zeggen.

Er is niet één weg naar de werkelijkheid, er is niet één profeet, die het beter weet dan alle andere. Er is alleen maar één werkelijkheid, waarvan we, hoe we hem dan ook willen zien, deel zullen zijn. En wat U over die werkelijkheid vanuit Uw standpunt wilt weten en wat ik er vanuit mijn standpunt op kan antwoorden, dat zullen we dan zien na de pauze. Mag ik U nu danken voorlopig voor Uw aandacht? Tot straks.

D I S C U S S I E

Zo vrienden,

U hebt blijkbaar een aangename pauze gehad. Ik zal dan nu graag reageren op Uw vragen, opmerkingen en dergelijke. Ik wou graag beginnen met wat schriftelijk is ingebracht.

Er zijn maar twee schriftelijke vragen binnengekomen. De eerste luidt als volgt:

U zei: we moeten proberen te zijn, diegene te zijn, die we moeten zijn. Nu is de vraag: maar hoe komen we er achter te weten, wie we moeten zijn? Of bedoelt U hiermee in de sfeer of het milieu, waarin we leven?

- Ja, dat laatste bedoelde ik er wel bijzonder mee. Kijk eens, wij willen altijd anders zijn, dan we zijn. Ik weet niet, of U dat verschijnsel kent. Ik heb het zelf ook gehad op aarde. Wanneer je dik bent, wil je slank zijn. Wanneer je een beroep hebt, laat me zeggen, je wilt geen putjesschepper zijn en dan wil je graag wat meer betekenen, dan noem je jezelf riolieur of zoiets. U kent die verschijnselen. Nu gaat het er dus om, om te herkennen eigenlijk: dat ben ik nou, op het ogenblik, zo sta ik er voor. Niet, wat zou ik willen zijn, maar gewoon: wat ben ik. En laten we daar nou eens het beste van maken. Dát is zijn, wat je moet zijn. Is het duidelijk genoeg? Ik dacht het wel. Nou, ik zie, dat we wel tijd gaan overhouden op die manier.

x De tweede vraag. Het christelijke en het israëlitische denken berust op de joodse leer van het uitverkoren volk en dat het hoogste de kennis der Wet is. Maar die opvattingen stammen toch uit het Oosten. De Germanen geloofden aan de heerschappij van het lot. Bestaat de westerse mystiek niet uit visioenen? Licht het verschil niet veel meer tussen het Indo-germaanse en het Semietische denken?

- Ik ben het in twee gevallen niet helemaal met U eens. De mystieke beleving wordt altijd vertaald in visioenen, dat ben ik direkt met U eens. Elke visionaire beleving is een uitdrukking van een Ik-ervaring mét of tegenover iets anders. Dus laten we daar maar mee beginnen.

x Maar dan wel Ik in de ruimste zin van het woord.

- Inderdaad, Ik in de ruimste zin van het woord. Maar dan toch wel IK gedefiniëerd als: afzonderlijk, en staande dus tegenóver, dus buiten het geheel. Hè, dat is het belangrijke ding.

Nu maakt U verder geloof ik mijns inziens een fout, in de eerste plaats wanneer U zegt, dat semitisch denken oosters denken is. Dat is zeker niet helemaal waar. De Semieten zijn een afzonderlijke stam en die omvat o.m. ook de Arabieren. Dus we moeten niet denken, dat alleen de Joden semieten zijn. En nu stelt U er tegenover het indo-germaanse denken. Waarbij U dan kennelijk over het hoofd ziet, dat we b.v. de druïdische filosofie hebben, die al bestaat vóór de volksverhuizing, dus vóórdat de indo-germaanse invloeden zich doen gelden in Europa.

x Ja, maar dat zijn toch geen Indo-germanen?

- Nee, maar bestaat deze mystiek al. Want dat is ook een ^{vorm van} mystiek, die daarbij behoort. We gaan dus eenvoudig maar zeggen: ja, we nemen nou maar twee soorten en dan gaan we die tegenover elkaar stellen. Dat kunnen we natuurlijk doen. Maar dan wil ik toch nog wel even opmerken, dat de druïdische filosofie, die later ook door de indogermaanse volkeren is overgenomen, helemaal niet op een lotsaanvaarding gebaseerd is. Integendeel. Ook deze is op een wetmatigheid gebaseerd, alleen gaat het hier om een wetmatigheid, die dus uit de tekenen wordt afgelezen. En onder die tekenen behoren o.a. om wat te noemen, de sterren. De meeste mensen weten het niet, maar Stone henge b.v. is een perfect middel voor astronomische waarnemingen. Op primitieve wijze weliswaar, maar het is een soort observatorium ook nog.

x Bij de Aechshornsteine heb je dat ook.

- Ja, er zijn er dus meer, maar ik neem nu maar een voorbeeld

x Ja, maar ik bedoel, de Germanen hadden het ook.

- Ik zeg net: de Germanen hebben dus een groot gedeelte van het druïdisch denken overgenomen, met uitzondering dus van de Noord-Germanen of de Nordische volkeren, als U het zo wilt zeggen, de Vikingen en dergelijke die dus de Bardische overlevering hebben, waarbij de druïdische invloed aanmerkelijk minder sterk is. O ja, daar kunnen we nog een hele tijd over doorgaan. Maar het gaat mij er alleen om, om duidelijk te maken, dat het niet een kwestie is van: het oosten, dat is het denken vanuit de Wet. Het is wel zo, dat we kunnen zeggen: in het indo-germaans - en dat moogt U dan voor mijn part zeggen, ook in het druïdisch denken - speelt de uitverkiezing, de uitverkorenheid een kleinere rol en dat het eerder een kwestie is van zélf in overeenstemming zijn met je lot, terwijl het dus in het semitisch denken, dat hier dus als tegenstelling is gehanteerd maar dat ook elders voorkomt, het denken is vanuit de Wet.

Ik wil daar een paar kanttekeningen bij maken.

In de eerste plaats: wanneer we het joodse geloof nagaan, zoals het bestaat - dat is dus niet identiek met het semitische geloof - dan blijkt dit een concretisering te zijn van een reeks verschillende geloofsoorten, die bestonden bij de uittocht uit Egypte. Hier treffen we o.a. aan vuuraanbidding, maanaanbidding, maanweerspiegelingsaanbidding, zoonaanbidding. Deze alle tezamen ^{worden} overgebracht in de stampot: Jahwe. Dus niet de kosmische God, hē, maar de specifieke god van het volk. Het is belangrijk, dat we dit even stipuleren, omdat in die tijd elk volk wel een eigen god had, zoals Daan b.v. van de Philistijnen.

Het is belangrijk, dat je dit beseft, want dan wordt je pas duidelijk, waarom dus dit ééngodendom van de Joden zo sterk ook op de Wet gebaseerd is. Hier is de overdracht van het taboe, dat we kennen in praktisch elk geloof, zelfs het meest primitieve, op de maatschappij noodzakelijk, om die maatschappij een eenheid te verschaffen. De Tien Geboden, zoals ze gegeven zijn, mogen misschien van kosmische betekenis zijn, maar het is toch wel degelijk duidelijk dat deze wetten zéér geschikt zijn om uit een ordeloze hoop, waarin verschillende stammen aanwezig zijn - er waren zelfs herdersvolken, die meetrokken met de Joden - een eenheid te smeden.

Hetzelfde geldt voor de wijze, waarop de priesterlijke wet wordt ingesteld. De Wet wordt echter dan pas albetekenend en belangrijk, wanneer de stam van Levi, de latere Levieten, dus als de wetkenners een overwicht krijgen en een uitzonderingspositie. En dat zien we overal. We zien het in het christendom ook in de eerste plaats niét een wet. Maar op het ogenblik dat Paulus met zijn denken zijn intrede doet, dan zien we, dat in plaats van het denkbeeld van de liefde voor elkaar, de wet, de gedragswét ten aanzien van de wereld een grote rol gaat spelen. Maar we zien ook gelijktijdig, dat zich vanaf dat ogenblik aan een hiërarchie is gaan opbouwen, waarbij de oudsten niet meer de toevallig wijsten van een vergadering zijn, maar benoemde personen, die de leiding hebben in bepaalde steden. Dat blijkt o.a. uit de brieven aan Antiochië.

Dus, wanneer U zich dat gaat realiseren, dan ziet U, dat die hele ontwikkeling anders is. Zodra we te maken krijgen met een gezagsstructuur, zal de godsdienst wetgebonden zijn, omdat de wet het middel wordt, waardoor je anderen bindt aan je zogenaamd of echt godgegeven gezag. Op het ogenblik dat dit niet of in mindere mate het geval is, zien we een veel grotere vrijheid van denken ontstaan en daarbij een veel grotere veelheid van benadering. Is dit voldoende?

x Ja, maar ik wil maar zeggen, het christelijk geloof, dat per slot van rekening heel Europa en Amerika beheerst, dat is toch per slot van rekening een semitisch geloof. En dat is niet het geloof van de, ja, eigenlijke indo-germanen.

- Mag ik hier erop wijzen, dat het geloof van de christenen gebaseerd is op een filosofische mythische stam. Dat is inderdaad waar. Maar dat het niet als semitisch geloof omschreven kan worden, omdat de semitische wet, dus de joodse wetten uit de Thora en dergelijke, dus niet gelden voor de christenen.

x En het Oude Testament?

- Het Oude Testament is een overlevering, maar de gebodsbepalingen in het christendom liggen in feite in afleidingen, die men kerkelijk heeft gemaakt van het Nieuwe Testament. U kunt natuurlijk zeggen, het is een semitisch geloof, het is erg prettig om dat te zeggen voor sommigen, maar ik geloof niet, dat het juist is. Want het christelijk geloof, zoals het nu bestaat, heeft b.v. ontzettend veel ontleend aan griekse stammen, aan griekse filosofie dus. Daarnaast blijkt dus, dat er een deel van de romeinse mystiek en magie, zelfs van de Mithrasdienst, is overgenomen. Zelfs de eredienst, zoals de Katholieken die nog kennen, is dus voor een deel mithraïsch van origine. Wanneer we een complex geheel, zoals U dat doet, eenvoudig maar gaan benoemen, omdat er ergens een afkomst is, maken we geloof ik dezelfde fout, die we maken, wanneer we zeggen: de Joden zitten terecht in Palestina, omdat het ééns, tot 70 na Chr. hun rijk is geweest. En dan houden we geen rekening met al, wat daar tussen is gebeurd. Ik geloof, dat U dat niet moogt doen.

Is er nog iets?

Er zijn geen schriftelijke vragen meer.

Ik wilde over het onderwerp nog iets vragen. U sprak op een gegeven moment over die geestelijke rust. Nou las ik bij een van onze oudste mystici die daar juist tegen waarschuwd, omdat vanuit die rust een bepaalde indolentie over een persoon kan komen, die hem hoogmoedig en verwaand maakt.

Nou, dat hoogmoedig en verwaand zou ik absoluut bestrijden. Maar dat er, vanuit het standpunt van deze wereld, een indolentie ontstaat, dat ben ik direkt met U eens. En ik geloof, dat die indolentie terecht bestaat. Want de meeste mensen maken zich ontzettend druk over dingen, die uiteindelijk niets betekenen. Iemand, die de innerlijke rust heeft gevonden, doet dat niet. Hij zal alleen dáár reageren, waar het voor hemzelf essentieel is. En dat betekent dus, dat hij zich niet meer door de massa laat drijven. En vele mystici en filosofen gaan juist uit van een noodzaak om je in te passen in een bestaand patroon. En wat daar geciteerd wordt is dus in feite ergens de behoefte van een mysticus, om zelf de mystieke beleving aan te passen aan de noodzaak van een prestatie-maatschappij.

Maar dat goldt in de Middeleeuwen toch niet?

Mag ik U erop wijzen, dat er in 1400 al vakbonden bestonden?

Het gildewezen, ja.

Maar dat waren vakbonden. En dat prestatie in die tijd heel erg belangrijk was. U denkt, dat Uw eigen maatschappij een prestatie-maatschappij is. Maar U houdt er geen rekening mee, dat prestatie, zij het minder kwantitatief en meer kwalitatief belangrijk is geworden in Europa praktisch na het einde der Kruistochten, dus zeg van begin 1200 af. Vanaf dat ogenblik heeft op prestatie in toenemende mate de nadruk gelegen. Zonder dit was ook het opkomen van de steden onmogelijk geweest.

Ja. En de paedagogen zeggen: de omstandigheden maken iemand. Maar tot een bepaald niveau, want het is in wezen toch onjuist om bepaalde zaken af te doen door ze af te schuiven op tijd en omstandigheden.

Er is een neiging vaak bij de mens om te zeggen: ja, dat is te wijten aan de omstandigheden. Dat geef ik U direkt toe. Maar U leeft in deze maatschappij. En nu kunt U wel zeggen: ik zou een kluzenaar willen zijn, maar U kunt het niet zijn. U kunt zeggen: ik wil op een bepaalde manier leven, de maatschappij zal het in de praktijk onmogelijk maken. Je kunt alles doen, wanneer je bereid bent er offers tegenover te stellen, natuurlijk. Maar de vraag is nu juist, op welk ogenblik houdt het offer op, redelijk te zijn. Wanneer je iets doet voor de hele mensheid, dan zal elk offer aanvaardbaar zijn, dacht ik. Wanneer je het doet voor een kleine groep, dan zal het offer beperkter zijn. En wanneer het een kwestie is van jezelf waarmaken, dan is die grens nóg weer geringer.

Kijk eens, een mens mag alles doen, wat hij wil - voor mij. Maar hij zal ontdekken, dat hij niet alles kan doen. Een mens leeft in een bepaalde tijd, d.w.z. hij heeft een educatieve achtergrond. Een mens leeft binnen een bepaald ras, hij heeft een hereditaire achtergrond. Daaraan kan hij zich niet onttrekken. Hij is dus wel degelijk sterk bepaald. En degeen, die dat ontkent, die maakt vaak een heel grote fout. Laat ik U een voorbeeld geven.

Vroeger kregen kinderen, die tegenwoordig naar een B.L.O. school gaan ontzettend veel slaag, omdat ze niet wilden. Tegenwoordig worden ze alleen maar goedgekeurd, omdat ze niet kunnen. De waarheid ligt ergens in het midden. Vroeger was het zo, dat iedereen moest voor zichzelf zorgen. En wanneer iemand eens iets voor hem wilde doen, was dat een weldadigheid. Deze tijd zegt: weldadigheid moeten we niet hebben, iedereen heeft 'recht' op een leven. Maar men vergeet, dat dat alleen kan, wanneer er iets tegenover staat. Dat zijn dus gewoon dingen, waarbij je zegt: ja, dat komt uit die tijd voort. Laten we het zo zeggen: de hippies van vandaag zouden vroeger ten hoogste hun denkwijzen en idealen enigszins kunnen uit kunnen dragen, wanneer ze studenten zouden zijn geworden. Maar, als de studiosi van de oude tijd, zouden ze ongetwijfeld veel sneller en gemakkelijker zich ingeschakeld hebben in de normale maatschappij. Begrijpt U wat ik bedoel?

En daar heb je dus het hele probleem. U leeft in Nederland op het ogenblik. In Nederland kunt U overal kritiek op hebben. Stel nu eens, dat U in Griekenland zoudt leven. Wat zouden Uw mogelijkheden dan zijn? Wanneer U even nadenkt, ziet U, dat die op vele gebieden totaal anders liggen.

U heeft bij de geboorte ongetwijfeld Uw incarnatie wel gekozen. Maar heeft U die achtergronden bewust gekozen? Bent U zich bewust van de redenen van de keuze van incarnatie? Welnu, dientengevolge staat U in omstandigheden die U beperken en voor een deel bepalen, zonder dat U er wat aan kunt doen. Nu kunt U zich natuurlijk daartegen gaan verzetten, maar helpt dat iets? Er zijn mensen, die lui zijn. Men zegt dan: van nature. In feite is dat over het algemeen een kwestie van imbalantie van interne secreties. Deze mensen kunnen wel proberen om ijverig te zijn, maar ze kunnen het nooit worden. Laten ze hun luiheid dan gebruiken om zo rationeel mogelijk te werken, dan bereiken ze wél wat. En dat is dus iets, wat ik probeerde duidelijk te maken. Maar dat geldt zeker niet alléén voor die stoffelijke dingen.

De ene mens kan een mystieke verrukking bereiken door zich bezig te houden met de een of andere voorstelling. Een ander kan die mystiek verrukking alleen maar bereiken aan de hand van een redelijk proces. Weer een ander zal dit alleen kunnen bereiken, wanneer hij inderdaad tot een absolute zelf-negatie komt, dus een self-ontkenning, een ontkenning van de beperkingen, die het Ik normalerwijze gebruikt als begrenzing tussen zich en de wereld.

En wat wij nu moeten betogen dus, is dit: een mens kan niet elke weg volgen. In de weg, die hij gaan kan, wordt hij bepaald door factoren van de tijd, waarin hij leeft, het land, waarin hij leeft, de opvoeding, die hij heeft gehad, zo goed als zijn persoonlijke eigenschappen, zijn emotionaliteit b.v. en al die andere dingen. Je moet jezelf zijn en dan wel zo éérlijk, als je kunt. En dan moet je begrijpen, dat je beperkt bent. Je moet dus niet je wensen stellen op het ideaal, maar je moet proberen éérst het beste te maken van wat er nu aanwezig is. Anders dan gaat het net als met de keukenmeid, die zo droomde van de franse keuken, dat ze de stampot liet aanbranden.

Een derde punt. U had het over: 'vastklampen aan'. Ik vind dat nogal overdreven, hoor. Dat is toch niet meer zo? Het gaat er toch om, dat je hier en daar wat neust en overal wat graantjes oppikt. Vastgeklonken zitten we toch niet meer zo?

Misschien denkt U dat. Maar wanneer we ons realiseren, dat een hele hoop jongermensen op het ogenblik b.v. hun wijze van leven en bestaan voor zichzelf aanvaardbaar maken door in wezen stellingen van Marx, van Mao, en van Lenin te maken tot onaantastbare waarheden, die ze zeker niet zijn en zich daarop beroepen om zich te rechtvaardigen en zo een gevoel van zelf-aanvaarding te verwerven, zult U toch toe moeten geven, dat zelfs op dit terrein het 'vastklampen aan' voortdurend een rol speelt. De mens heeft nu eenmaal bepaalde angsten, hij heeft bepaalde behoeften, hij heeft de neiging tot, zeg maar, overrationalisatie van hetgeen hij is en daarvoor heeft hij iets nodig, dat hij als onaantastbare waarheid kan stellen. Dat is de steun die hij nodig heeft.

Mag ik eens vragen: wat verstaat U onder 'Ik' eigenlijk?

Onder "Ik". Ja, wanneer ik het dus totaal moet omschrijven, dan zeg ik: voor de mens is 'Ik' niet datgene, wat hij lichamelijk is, maar de voorstelling, die hij ten aanzien van zichzelf, zijn mogelijkheden en noodzaken stoffelijk heeft, plus de totale inhoud van bewustzijn, die hij geestelijk bezit, plus zijn deel van de totale kracht, die als bezieling in dit geheel werkzaam is.

Als "Ik" moeten wij dus steeds stellen, een besef, dat zichzelf erkent in tegenstelling tot het andere. Voldoende? 't Is niet zo simpel.

Nou, ik moet er nog even over nadenken, 't ging zo vlug.

Het is misschien tamelijk compact gezegd. Ik zóu het nog veel vlugger kunnen zeggen. Dat is helemaal geen kunst, want ik kan veel vlugger praten dan U kunt luisteren, als het er op aan komt. Maar ik zeg het gewoon duidelijk. Het "Ik" is altijd een wezen, dat een besef kent omtrent zichzelf in tegenstelling tot datgene, wat het niet als zelf, als "Ik", erkent. Dat is toch het meest eenvoudige.

En hoe kun je dan je eigen ik weer herkennen?

Nu, het eigen "Ik" leert met over het algemeen het beste kennen door te beseffen, wat men niét is.

Dus er eigenlijk over te mediteren.

Ja. Het kennen van het "Ik" is vooral in het begin een kwestie van negatieve definitie.

- x Een schrap-proces dus.
- Een schrap-proces, daar begin je inderdaad mee. En dan moet je nog eerlijk schrappen ook natuurlijk, hè?
- x Ook een soort analyse dus eigenlijk?
- Het is géén analyse. Een analyse is een ontleding. Maar je kunt b.v. tegen jezelf zeggen in eerlijkheid: ik ben níét eerlijk, of ik ben beperkt eerlijk. b.v.
- x Dat is toch ook wel een beetje een analyse.
- Nee, dat is geen analyse, dat is zeggen wat je niet bent. Dat is een beperken van datgene, wat dus als "Ik", als "Ikvoorstelling" aanvaardbaar is.
- x Weet U, wat ik eigenlijk bedoel? Ik bedoel dus, als je gaat mediteren komen er een hele hoop gedachten en die moet je wel een beetje analyseren, om het "Ik" dus bloot te maken. 't Is een strip-tease.
- Nou, een striptease dacht ik, dat je voor anderen uitvoerde en dat zou ik U ook spiritueel zéker niet aanraden. Dat wordt een teleurstellende ervaring.
- x Ja, dat heb ik. (Hilariteit)
- Maar ik zou het dus - van mij uit - als volgt willen zeggen. Wanneer je mediteert, dan ontstaat een reeks in wezen vrije associaties, die, nadat het proces voltooid is, een indruk achterlaten, waarbij je eigen reactie ten aanzien van het onderwerp van de meditatie dus omschreven wordt. En dit is dus een mogelijkheid, om jezelf nader te leren kennen in relatie tot datgene waarover je mediteert. Maar is er geen specifiek meditatiepunt, dan is ook een specifieke reactie niet meer mogelijk en krijgen we alleen te maken met een omschrijving van de waarden, die, hoofdzakelijk in het onderbewustzijn van de mens, misschien ook een tikje in de geest, aanwezig zijn, zonder dat daarin een redelijke ordening voor de mens te vinden is. Dat laatste is dus belangrijk op het ogenblik, dat we bij de "Ik-erkenning" uitgaan van de meditatie-techniek.
- x Maar gelooft U ook niet, dat in deze meditatie, waar U het aldoor over heeft en zo, dus gewoon het kunnen concentreren belangrijk is, omdat je dat in een soort werk, nou ja, of het nou tennis of voetbal is of dat je minister bent of iets anders, putjesschepper, je op datgene leert te concentreren, omdat je dat dan in je meditatie ook beter kunt.
- Ik geloof, dat concentratie, dus gerichtheid, voor de mens altijd noodzakelijk is. En wanneer je iets doet, zonder je bewust te zijn, van hetgeen je doet, kun je over het algemeen beter het niet doen. Dat geldt voor automobilisten zo goed als voor ministers.
- Maar wanneer we dus uitgaan van het denkbeeld: ik kan mij concentreren op het een, dan kan ik het ook op het ander, dan maken we een fout. Onze concentratie is namelijk verbonden met ons opgaan in een bepaalde taak. Er moet dus een, zeg maar, emotionele relatie bestaan vóórdát concentratie op kan treden. En dat is dus een punt, dat we niet over het hoofd moeten zien. We kunnen dus niet zeggen, dat iemand, die zich op voetbal goed kan concentreren, daarom goed zal kunnen mediteren.
- x Het kan hem helpen, bedoel ik.
- Wanneer hij de techniek van de concentratie leert - maar dat is lang niet bij alle beroepen noodzakelijk - dan zullen we zeggen, dat het geleerde omtrent deze techniek van het je concentreren zeker te gebruiken is voor meditatie, maar dan eigenlijk nog beter voor de contemplatie, omdat deze vorm van concentratie het beste dus bij het beschouwen dient.
- x U hebt dat gezegd van die emotie, en ik begrijp dat. Maar kunt U ook uitleggen, hoe je dan op een verkeerd pad gebracht wordt doordat sommige godsdiensten zeggen: je moet je emoties - als je een zekere trap hebt bereikt - moeten je emoties helemaal wég zijn. Dat zou dan eigenlijk onzin zijn. Je moet ze juist leren....
- Ja, weet U, ik vind het in bepaalde godsdiensten ook zo eigenaardig, dat ze je tot een zondaar maken, zonder dat je bewust zondigt. En dan van je verwachten, dat je heilig wordt, zonder dat je in staat bent, zelfs maar het begrip zonde of heiligheid reëel te beschouwen. En daar zit natuurlijk het grote hiaat in.

Ik ben er van overtuigd, dat je een absolute beheersing nodig hebt om dus als mens werkelijk tot geestelijk werkelijk grote hoogte te komen. Maar beheersing is wat anders dan ontzegging. Iemand, die niet gezondigd heeft weet niet, wat de zonde betekent. Hij zal dus de verdienste van het niet-zondigen in zichzelf niet kunnen beseffen.

x Toch al die heiligen waren meestal grote zondaren?

- Inderdaad. Het gezegde zegt het al: hoe groter geest, hoe groter beest.

x Ja, maar de Kerk vergeeft hun ook veel (?)

- Maar de Kerk maakt van een grote zondaar pas een heilige, wanneer hij dus dingen heeft gedaan in overeenstemming met de behoefte van de Kerk en dood is, zodat hij daarop niet meer terug kan komen. (Hilariteit)

x Er is ook een vorm van Yoga, (Tantra-yoga?) die een bepaald negatief effect voor de mens wil sorteren om van daaruit snel tot een positieve hoogte te stijgen, een aantal negatieve belevingen door te maken, die...

- Die zijn er dus wel, maar daar wordt vaak één ding bij vergeten. Een negatieve beleving kan pas positieve betekenis krijgen, wanneer je ze bewust kunt doorstaan. En er zijn heel veel mensen, die dan maar naar dat negatieve grijpen, het niet kunnen verwerken, daardoor zelf in een totaal negativistische instelling geraken en dan beweren, dat ze daardoor beter zijn geworden. Maar dat is niet waar. Laten we het zo zeggen: wanneer je een minimum dosis arsenicum elke dag inneemt, dan komt er een ogenblik, dat je een grote dosis kunt verdragen, waar een ander aan succombeert. Dat is nu hetzelfde met die negatieve ervaringen. Wanneer je dus negatieve ervaringen doormaakt én van daaruit tot besef van positieve waarden komt, steeds weer, dan kun je negatieve belevingen doorstaan, zonder dat ze je iets doen, omdat je het positieve daardoor terug kunt vinden. En dan kom je dus tot een groter positieve hoogte, omdat je in staat bent de negatieve ervaring tot een innerlijk positieve waarde om te vormen. Dan zit je dus in de richting van bepaalde vormen van Tantra-yoga. En trouwens ook van Karma-yoga, dat heeft er ook verband mee.

x Om weer terug te keren tot het uitgangspunt: opheffen van tegenstellingen wil tegelijk zeggen het tenietdoen van het "Ik". Met andere woorden, opzoeken van tegenstellingen van uitersten in de omstandigheden bewerkstelligt een vluggere vernietiging van het "Ik" of het opgaan van het "Ik" in hogere banen.

- Dat is een stelling, die ik erg boud vind. Want U moet nu één ding niet vergeten. U stelt dit hier algemeen. Ik geloof niet, dat dat algemeen waar kan zijn om de doodeenvoudige reden, dat de één in zich positieve, de ander negatieve waarden bezit. En hij moet werken met de waarden, die in hem zijn. Dus niet met belevingen zonder meer, want dan ga je uit van het oordeel, wat buiten je bestaat. Maar misschien kan ik de rest van Uw vraag beantwoorden door een leuk citaat aan te halen over iemand, die zei: hoe je God kunt zien. Hij zei: God zien, dat is het versmelten van licht en duister tot licht en duister niet meer bestaan. Wat zich dan manifesteert, is het beeld van God. En ik dacht, dat dat voor onszelf ook zou gelden. De werkelijkheid van ons wezen komt pas tot uiting, wanneer negatief en positief dermate met elkaar versmolten zijn, dat de eenheid van leven daardoor kenbaar wordt. Ja, U vindt het allemaal zo grappig en zo aardig en mooi, maar het is zo. Denkt U er maar eens over na. Goed. Volgende punt.

x Maar dan houdt je in feite toch niets meer over?

- Vanuit het huidige standpunt houdt je niets meer over. Maar de vraag is alleen, of datgene, wat hier iets is, eigenlijk niet niets is, gezien vanuit een ander standpunt. Dat lijkt een beetje duistere filosofie, maar dat is het niet.

Luister: wanneer ik dus een twee-dimensionale wereld heb en ik deel die fantastisch mooi in, dan zal op het ogenblik, dat ik drie-dimensionaal ben geworden, die hele mooie indeling wegvallen. Daar is niets van over. Ik sta in een nieuwe wereld. En op die manier kan ik elke grens overschrijden, die ik eens getrokken heb. Wat ik eens als sierraam om mijn meubilering heb gemaakt, dat is er niet meer, dat bestaat niet meer. Het zijn alleen maar kriebeltjes en lijntjes, waar ik rustig over wegwandel en die niets meer betekenen. Ik dacht, dat je het bestaan toch wel moest zien als iets, waarbij de uitbreiding van bewustzijn, bewustwording, hoe je het noemt, - en dat zegt de oosterse filosofie trouwens ook - in wezen is het bereiken van een nieuw

insicht in het bestaande, waardoor je een nieuwe dimensie toevoegt aan je besef. Dat wil dus niet zeggen, dat je wereld zich noodzakelijkerwijs uitbreidt maar wel, dat haar uitdrukking een andere wordt, een veelomvattender.

x Het lijkt mij dat deze dingen een ontzettende rem vormen, op het milieu laat ik het zo zeggen.

- Ik zou zeggen, dat ze een rem zou zijn - dat is mijn visie - dat deze wereld een rem zou zijn, wanneer het de énige wereld was, waarin je leefde. Maar ik geloof, dat deze wereld de afbakening betekent van één vlak van je bestaan in werkelijkheid, waarna je beleving in een andere wereld - onze geestelijke wereld b.v. - wederom andere vlakken afbakt, zodat je de dimensie, de diepte verkrijgt door deze verschillende werelden en hun belevingen, die zonder deze niet zou kunnen worden uitgedrukt. Ik geloof dus, dat ze inderdaad erg belangrijk is. Ik geloof b.v. - ook weer persoonlijk hoofdzakelijk ofschoon anderen het er wel mee eens zijn - dat een mens in deze wereld stoffelijk leeft, omdat hij stoffelijk moet beleven. En wanneer hij een deel van dit beleven eenvoudig verwerpt, zonder daarvoor een ander beleven, dat voor die wereld precies zo reëel is, in de plaats te stellen, dat hij een grove fout maakt. Omdat hij in wezen het zich onmogelijk maakt, stoffelijk bestaan in zijn wezen volledig af te bakenen, en dus in een harmonisch vlak als het ware uit te drukken. Is dat duidelijk.

x Ja.

- Nu, U ziet, we draaien toch de kant van de filosofie een beetje uit, hè? Is er nog iets meer?

x Mag ik er even op duiden, dat het 3 minuten voor 10 is?

- Aha, dat is het stemmetje van gehoorzaamheid. Ja, ik zal dadelijk nog graag met een improvisatie sluiten, als U geen bezwaar hebt, maar om niet meteen af te kappen, ik wil nog ten hoogste één opmerking of vraag beantwoorden. En dat is altijd gemakkelijk, als je dat zegt, komt er niemand. Goed. U geeft mij een drietal woorden, ik probeer iets op te bouwen, iets van een sfeer, een stemming.

x Meditatie, verloochening, ziekte en..? een mierenhoop.

- Nou, daar kunnen we het wel mee doen, dacht ik.

Wanneer we namelijk zeggen, dat de verloochening van de ziekte ons niet de meditatieve inzichten in de mierenhoop van het bestaan geeft, dan komen we al een aardig eind verder, dacht ik.

En let maar eens op, hoe makkelijk je dat eigenlijk kunt zeggen.

Ik wordt door ziekte gekweld

Mijn wezen is onevenwichtig

Mijn lichaam reageert niet meer

Mijn geest is gebonden

Ik weet niet meer, waarheen ik moet gaan.

Ik mediteer en ik zoek de werkelijkheid

Ik zoek in mijzelf een kracht van eeuwigheid

Ik aanvaard wat ik ben, ik aanvaard wat bestaat.

En het wezen, dat nu dit al ondergaat

Kan plots'ling in vrede zichzelf genezen.

Vindt krachten, waar eens alleen nog maar vrezen

Het ik bedreigden.

En dan kijk je van boven op werkelijkheid neer

En terwijl je mediterend neerziet op 't bestaan

Die mierenhoop vol met z'n muurtjes van waan

En z'n ijvrig gekrioel met schijnbare zin

Zonder werkelijk doel

Vraag je je af, was dat nu voor mij

Een deel van mijn eigen bestaan?

En dan zeg je jezelf

In mij zoek ik licht

Ik zoek in mij kracht en werkelijkheid

In mij is iets, wat verder bestaat

Een leven, dat mij toch geleidt.

Ik laat me niet drijven door de gang van de mieren

Ik laat mij niet dressereren als een van de dieren

Ik laat mij niet leiden door gedachten,
 Die ik zelve niet ken.
 Ik moet mijzelf hervinden
 En leven, wat ik ben.
 De ziekte van mijn geest zal verdwijnen
 Wanneer ik mijzelven onbevreesd aanvaard zoals ik ben
 En verder gaan, mijn eigen zijn vermengend met de eeuwigheid
 De werkelijkheid betreden, maar dan ook buiten tijd.
 Ik zal mijzelve zijn
 Laat dromen maar vergaan
 Ik vind daar harmonie van werkelijkheid
 Ik vind bestaan
 Waarin het Ik niet langer zich misleidt
 En zó het zijn kan dragen
 In vreugde om 't bestaan.

U ziet, aan elke kapstok kun je wat ophangen. En ik heb hier mijn gedachten opehangen, hopelijk een beetje van mijn uitstraling. Want één ding moet U onthouden:

Daar, waar tijd verdreven wordt door eeuwigheid
 Daar, waar de mens door onbestemde krachten
 In 't leven toch wordt voortgeleid
 Daar vindt hij kracht en werkelijkheid
 Bezinning van het eigen zijn
 En is hij soms onmetelijk klein
 Met grootheid van het Al verweven
 En daardoor in zich hoogste kracht
 En werkelijkheid van leven.

Vrienden, dan hebben we alleen nog maar te zeggen: mij was het aangenaam, ik hoop, dat het wederkerig was. 't ging een beetje traag zo nu en dan, maar misschien hebben we toch nog een paar goede ideeën kunnen brengen over en weer, hè?

Wanneer U deze maand een beetje rustig aan zou doen, lijkt me dat wel verstandig. Er zijn twee dingen waar U voor op moet passen - mag ik dat even zeggen? Het eerste is: handel overwogen. Wanneer U dus eventjes, hoe moet ik het zeggen - te spontaan ergens op inspringt, dan brandt U Uw vingers, of iets anders, waar U op kunt zitten, dan gaat het niet, zoals U wilt. Gewoon rustig en bedachtzaam verder gaan. En het tweede dat is dit: Er zullen in deze komende periode een paar fasen zijn van absolute geslagenheid en misnoedigheid. Wanneer zo'n ogenblik komt, dan zeg je: nou, dat is net lekker, ik neem het er vandaag eens rustig van en ik zal zo heel voorzichtig, in de tijd, die ik overhoud van rusten, eens een plannetje maken van wat ik morgen ga doen. Als U dat doet, dan zult U zien, dat U ~~xxxxxx~~ aan het eind van de maand er veel beter aan toe bent dan voordien. Wanneer U niet in staat bent, om dat op te brengen nou ja, blaren gaan ook weer over. Goeden avond.